

Meze poskytování právních služeb advokátem klientovi ve výkonu vazby

ANNA MÍKOVÁ, KLÁRA STUPKOVÁ, JANA ŠPAČKOVÁ*

Limits of providing legal services by an attorney to a client in custody

Summary: Communication between an attorney and their client who is in custody is under protection, however, due to the absence of control, the attorney finds themselves in a situation where they need to determine for themselves what is and is not permissible within this communication, or whether they are willing to cross the line of permissible for their client. In this field, legal regulations, professional ethics, and the individual perception of each single attorney are intertwined.

This article addresses the question: "What is an attorney willing to do for their client who is in custody?" The main focus lies, in particular, on the attorney's willingness to mediate the communication of their client in custody with the outside world. In the introductory part of the article, legal regulations and disciplinary practice are analysed, which establish firm limits within which attorneys should operate. The key to answering the question is the following survey among attorneys. The survey intends to capture their personal approach to this issue. Finally, the results of the investigation are evaluated and confronted with the conclusions of the initial theoretical analysis.

Keywords: attorney, custody, code of ethics, custodial visit, accused, disciplinary proceedings

Komunikace vazebně stíhaných osob s advokáty v zásadě nepodléhá kontrole. Advokáti jsou proto postaveni do zcela specifické situace, ve které se střetávají pravidla vazby s nulovou kontrolou komunikace při poskytování právních služeb.

V tomto článku si klademe za cíl potvrdit či vyvrátit hypotézu, že většina advokátů se bude v rámci komunikace se svými klienty ve vazbě držet právních a profesně etických pravidel. Dá se tedy předpokládat, že se mezi advokáty pohybujícími se v oblasti trestního práva najdou i tací, kteří této možnosti svobodného kontaktu s klientem využijí k právem neaprobovaným účelům. Důvodem takového jednání pak může být například prostý lidský soucit s klientem, který se z důvodu vazby ocitl v tíživé životní situaci, alternativně jej může motivovat zjištění či snaha získat si důvěru klienta.

Jako autorky tohoto článku očekáváme, že se k takovým krokům budou advokáti uchylovat v co nejmenší možné míře a že právě v těchto situacích, kdy vše leží na jejich morální odpovědnosti, budou respektovat své profesně etické povinnosti. Význam morální odpovědnosti v této situaci roste, neboť právní odpovědnost je sice zákonnými předpisy

stanovena, vzhledem k důvěrnosti komunikace klienta s obhájcem však bude její porušení obtížně prokazatelné. Pokud již k překročení mezí dojde, očekáváme to spíše v situacích, ve kterých je takové jednání obtížnější odhalit, anebo v těch, kdy nenese žádné zjevné negativní následky (s výjimkou porušení právních předpisů).

Právní úprava

Právní úprava vazby

Obecná úprava vazby vychází ze čtvrté hlavy trestního řádu.¹ V § 67 trestního řádu jsou upraveny důvody, pro které lze vzít obviněného do vazby; písm. a) upravuje tzv. vazbu útěkovou, písm. b) je důvod pro vzetí do koluzní vazby a písm. c) upravuje tzv. vazbu předstižnou. Nejvíce omezující na svobodě je vazba koluzní, na kterou se nevztahuje ani § 73 nebo § 73a trestního řádu, a nelze tedy tuto vazbu nahradit jinými opatřeními. Z komentáře² k § 67 písm. b) trestního řádu vyplývá, že koluzní vazba je institut, který má zajistit řádné zjištění skutkového stavu, a to právě tak, aby obviněný nemohl žádným způsobem působit na svědky nebo spoluobviněné, a to

* Autorky jsou studentky 2. a 4. ročníku Právnické fakulty Univerzity Karlovy a na tomto místě by rády poděkovaly zejména Mgr. Tomáši Friedlovi, Ph.D., a všem ostatním, kteří jim při přípravě textu poskytli zpětnou vazbu a cenné rady. E-mail: pruzkum.advokat.vazba@gmail.com.

¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

² DRAŠTIK, A. – FENYK, J. a kol. *Trestní řád: Komentář*. Praha 2017, § 67.

jak přímo, tak zprostředkovaně. Koluzní vazba může být uložena pouze v případě, ve kterém jsou dány konkrétní skutečnosti, jež by mohly vést k takovému ovlivňování. Jelikož je režim koluzní vazby přísnější, bude tato její povaha v dalších částech zohledňována.

Další úprava vazby je obsažena v zákoně o výkonu vazby³ a v řádu výkonu vazby.⁴

Kontakt obviněného s vnějším světem

Zákon o výkonu vazby i řád výkonu vazby upravují korespondenci obviněného ve vazbě tak, že jakákoliv písemná sdělení s vnějším světem jsou kontrolována. Tuto kontrolu provádí vězeňská služba, pokud je obviněný v koluzní vazbě, bude tuto kontrolu provádět orgán, který řízení vede. Z kontroly je ovšem vždy vyňata korespondence s obhájcem a advokátem v jiné věci.⁵

Korespondence, která kromě písemnosti obsahuje i potraviny či věci osobní potřeby, je považována za balíček,⁶ který vždy podléhá kontrole,⁷ a to i bez možnosti nekontrolování zasílání balíčků mezi vazebně stíhaným a jeho obhájcem (či advokátem v jiné věci). Tento balíček smí obhájce, či advokát v jiné věci, předat i při osobním styku s obviněným ve vazební věznici.⁸ Balíček musí mít do 5 kg a nesmí obsahovat nepovolené předměty, mezi ty patří např. cennosti, peníze, zbraně a střelivo, mobilní telekomunikační technika a další předměty uvedené v § 16 odst. 2 zákona o výkonu vazby. Dále nesmí obsahovat věci, které obviněný nemůže mít v cele.⁹ Povolenými předměty v cele jsou korespondence, písemnosti, knihy, denní tisk, časopisy, fotografie, právní předpisy a další předměty, které jsou uvedeny v § 53 odst. 1 řádu výkonu vazby, ostatní věci tedy *a contrario* nesmí balíček obsahovat.

Obviněnému je ve vazbě povoleno používat telefon pro komunikaci s blízkou osobou. Telefonát je však odposloucháván a nahráván

vězeňskou službou.¹⁰ I zde je však výjimka z kontroly, a to v případě, kdy obviněný telefonuje se svým obhájcem.¹¹ Podle zákona o výkonu vazby je telefon zakázán pro obviněného, který se nachází v koluzní vazbě, je ovšem oprávněn bez kontroly volat se svým obhájcem.¹² V případě, že vězeňská služba nahraje telefonát s obhájcem či advokátem v jiné věci, je povinna tento záznam zničit a informace nijak nepoužít.¹³

Trestní řád upravuje práva obviněného, mezi něž patří také osobní komunikace obviněného s obhájcem v rámci návštěv. Možná omezení návštěv stanovená předpisy upravujícími výkon vazby se na obhájce nevztahují, může navštěvovat obviněného stále a bez přítomnosti orgánu vězeňské služby v místnosti k tomu určené.¹⁴ Také advokát zastupující obviněného v jiné věci smí obviněného navštěvovat za stejných podmínek, v případě koluzní vazby mohou být tyto návštěvy omezeny.¹⁵ Zákon o výkonu vazby výslovně zakazuje obviněnému nedovolené styky s jinými obviněnými či s osobami na svobodě.¹⁶ Obhájce či advokát v jiné věci smí jednat s obviněným bez přítomnosti třetí osoby i během soudního řízení.

Povinnosti advokáta

Povinnosti a omezení advokáta jsou upraveny v zákoně o advokacii¹⁷ a v etickém kodexu.¹⁸ Zákon o advokacii¹⁹ upravuje rozsah oprávnění advokáta. Advokát je vázán právními předpisy a v mezích těchto předpisů příkazy klienta.²⁰ Dále má povinnost prosazovat práva a oprávněné zájmy klientů,²¹ nesmí se však řídit pokyny klienta, které by byly v rozporu s právním či stavovským předpisem. Advokát musí jednat čestně a svědomitě a také je povinen informovat klienta ohledně stavu jeho záležitostí.²² Zejména při výkonu advokacie nesmí snižovat důstojnost advokátního stavu a je povinen dodržovat pravidla

³ Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby.

⁴ Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby.

⁵ Ust. § 13 zákona o výkonu vazby a § 40 řádu výkonu vazby.

⁶ Ust. § 39 řádu výkonu vazby.

⁷ Ust. § 16 odst. 3 zákona o výkonu vazby.

⁸ Ust. § 47 řádu výkonu vazby.

⁹ Ust. § 48 odst. 2 a odst. 3 řádu výkonu vazby.

¹⁰ Ust. § 13a zákona o výkonu vazby a § 43a řádu výkonu vazby.

¹¹ Ust. § 13a odst. 5 zákona o výkonu vazby.

¹² Ust. § 43a odst. 2 řádu výkonu vazby.

¹³ Ust. § 43a odst. 4 řádu výkonu vazby.

¹⁴ Ust. § 33 odst. 1 trestního řádu, § 14 odst. 9 zákona o výkonu vazby, § 47 řádu výkonu vazby.

¹⁵ Ust. § 14 odst. 10 a § 20 odst. 4 zákona o výkonu vazby.

¹⁶ Ust. § 21 odst. 2 zákona o výkonu vazby.

¹⁷ Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii.

¹⁸ Usnesení č. 1/1997 Věstníku České advokátní komory, etický kodex.

¹⁹ Ust. § 3 zákona o advokacii.

²⁰ Ust. § 3 odst. 1 zákona o advokacii.

²¹ Ust. § 16 zákona o advokacii.

²² Čl. 9 odst. 1 etického kodexu.

profesionální etiky.²³ Dále je advokát odpovědný za kárná provinění, jedná-li se o porušení povinností plynoucích ze zákona nebo porušení stavovského předpisu.²⁴ Etický kodex stanoví, že „advokát je všeobecně povinen poctivým, čestným a slušným chováním přispívat k důstojnosti a vážnosti advokátního stavu“.²⁵ Další povinnosti advokáta ohledně kontaktu s klientem, jenž je ve vazbě, nejsou právními ani stavovskými předpisy upraveny.

Vzhledem k velmi rozličné škále potřeb klienta, a to navíc za velice specifických okolností, je zřejmé, že nelze právními předpisy stanovit taxativní výčet povolených či nepovolených úkonů, kterým by se musel advokát řídit. Advokáti tak musí sami v každé konkrétní situaci kriticky uvážit, kde začínají a kde končí meze poskytování právních služeb. V úvahu je přitom třeba brát nejen zákonné meze, ale i profesně etický korektiv důstojnosti a vážnosti advokátního stavu. V případě poskytování právních služeb klientovi v koluzní vazbě je pak nutné brát zřetel na to, aby advokát svým chováním nemařil účel koluzní vazby.

Výbor pro odbornou pomoc a ochranu zájmů advokátů vydal v roce 2017 průvodce nejen pro začínající advokáty v typicky problematických situacích.²⁶ Součástí tohoto materiálu je i příspěvek JUDr. Jiřího Císaře, zabývající se poskytováním právních služeb klientovi ve výkonu vazby či trestu odnětí svobody. Mimo jiné je zde zmíněno i to, že komunikace s klientem ve výkonu vazby by měla probíhat pouze v mezích plné moci předložené vězeňské službě při zahájení návštěvy, v případě potřeby je nutné zmocnění formálně rozšířit.

Kárná praxe

Při hledání odpovědi na otázku, kde leží meze poskytování právních služeb advokátem klientovi ve vazbě, jsou důležitým a zajímavým zdrojem informací kárná rozhodnutí České advokátní komory (dále jen „ČAK“). Právě v nich se odráží realita komunikace mezi advokátem a klientem ve vazbě, respektive praxe, jež byla kárnou komisí označena za kárná provinění. Cílem následující části článku bude prezentovat kárná rozhodnutí, v nichž advokáti podle kárného senátu

překročili meze poskytování právních služeb klientovi ve vazbě.

Na následujících řádcích jsou představena všechna relevantní kárná rozhodnutí či jejich části, které byly v době tvorby tohoto článku veřejně dostupné ve sbírkách kárných rozhodnutí České advokátní komory jakožto zvláštních číslech Bulletinu advokacie.²⁷ Tato množina tak pravděpodobně neobsahuje veškerá existující kárná rozhodnutí se vztahem k tématu. Otázkou tedy zůstává, jak velká část z tematicky relevantních kárných rozhodnutí zůstává veřejnosti skryta a na základě jakého kritéria dochází k výběru kárných rozhodnutí (či jejich částí) vhodných ke zveřejnění. Důvodem nedostupnosti veškerých kárných rozhodnutí je jejich zákonná neveřejnost plynoucí z charakteru kárného řízení jakožto řízení správního.

Níže zmíněná kárná provinění lze rozdělit do tří oblastí podle druhu nedovolené komunikace advokáta s klientem ve vazbě. Zaprvé se setkáváme se zprostředkováním kontaktu se třetími osobami, jichž se trestní stíhání klienta netýká (např. předání dopisů rodině vazebně stíhaného). Zadruhé se jedná o napomáhání ke komunikaci s osobami, které mají vztah k trestnímu stíhání klienta (např. pokyny pro spoluobviněného či poškozeného). Třetí skupinou provinění jsou pak případy nedovoleného předávání předmětů (např. předání cigaret či alkoholu).

Zprostředkování kontaktu se třetími osobami, jichž se trestní stíhání klienta ve vazbě netýká

Společným rysem kárných rozhodnutí ČAK, která se vztahují k nedovolenému kontaktu se třetími osobami, je předání necenzurovaného²⁸ dopisu vazebně stíhaného klienta advokátovi, který posléze zprostředkuje jeho předání klientovým blízkým a naopak.

Rozhodnutí Kárné komise ČAK ze dne 11. 10. 2002 se týká porušování zásad pro písemný styk s klientem ve vazbě. V tomto případě zaslal kárně obviněný advokát svému klientovi do vazby obálku advokátní kanceláře, která obsahovala dopis od klientovy přítelkyně, a další obálku s fotografiemi klienta s různými typy vozidel. Pro kárný senát bylo podstatné, že klient byl trestně stíhán právě

²³ Ust. § 17 zákona o advokacii.

²⁴ Ust. § 32 zákona o advokacii.

²⁵ Čl. 4 odst. 1 etického kodexu.

²⁶ NESPALA, M. – PAPEŽ, V. a kol. Vademecum advokáta aneb Průvodce některými situacemi právní praxe. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 4.

²⁷ Některá kárná rozhodnutí pak byla doplněna z běžných čísel Bulletinu advokacie. Tato zvláštní i běžná čísla jsou dostupná na www.cak.cz.

²⁸ Jedná se o písemnost, která neprošla kontrolou ze strany Vězeňské služby ČR. Taková kontrola se totiž na korespondenci advokáta s klientem podle § 13 odst. 3 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, nevztahuje.

za trestnou činnost související s motorovými vozidly.

Advokát na svoji obranu v rámci kárného řízení uvedl, že jej vedla „snaha psychicky labilnímu obviněnému pomoci touto formou ke kontaktu s vnějším světem“. Kárný senát nicméně došel k závěru, že advokát nedodržel povinnost vázanosti právním předpisem, jelikož nerespektoval pravidla a omezení pro korespondenci klienta ve vazbě, a tedy s ním komunikoval nedovoleným způsobem.²⁹ Také hrubě porušil povinnost jednat při výkonu advokacie čestně a svědomitě³⁰ a nesnižovat svým jednáním důstojnost advokátního stavu.³¹ V daném případě došlo ke spáchání kárného provinění, za nějž byla advokátovi uložena pokuta ve výši 20 000 Kč.³²

V jednom z obdobných případů, o němž kárná komise ČAK rozhodla 6. 6. 2011, převzal advokát od klienta nejméně čtyři dopisy, s jejichž obsahem (který byl nakonec shledán nezávadným) různou formou seznámil členy klientovy rodiny, aniž by dopisy prošly kontrolou.

Kárně obviněný advokát se hájil tím, že šlo pouze o „osobní pokyny a pozdravy“ členům rodiny a že „nevidí žádný rozdíl mezi ústním vyřízením vzkazu a předáním písemného vzkazu“. Podle kárného senátu se však jednalo o zneužití nekontrolované komunikace advokáta s klientem k účelům stojícím mimo „vlastní výkon obhajoby“, pod nějž nelze podřadit ani „předávání ústních vzkazů“ a „osobních pozdravů“.

Na svoji obhajobu advokát rovněž uvedl, že korespondence měla sloužit pouze k jeho vlastní potřebě, neboť by si pokyny klientovým příbuzným nezapamatoval. V projednávané věci neobstál ani advokátův argument, že „klient a jeho nejbližší příbuzní jsou debilové a nemohli prostřednictvím korespondence mařit účel vazby a trestního stíhání“, ani tvrzení, že samotné předání zprostředkovala jeho asistentka bez jeho vědomí.

Advokát dle kárného senátu nedodržel povinnost vázanosti právním předpisem,³³ řídil se pokyny klienta rozpornými s právním

předpisem,³⁴ nejednal čestně a svědomitě³⁵ a nepočínal si tak, aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu.³⁶ Za toto jednání mu byla uložena pokuta ve výši 30 000 Kč.³⁷

V jiném případě pronesl advokát dva necenzurované dopisy od klienta v koluzní vazbě. Jeden byl adresován klientově manželce, druhý jeho dětem. Zde na svoji obranu kárně obviněný advokát zdůraznil neškodný obsah korespondence a fakt, že obviněný „je v zásadě slušný člověk, který má hezký vztah ke své rodině“. Dle kárného senátu však advokát porušil vázanost právním předpisem,³⁸ nejednal při výkonu advokacie čestně a svědomitě³⁹ a nepostupoval tak, aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu.⁴⁰ Za toto jednání mu byla kárným senátem uložena pokuta ve výši 5 000 Kč.⁴¹

Zprostředkování komunikace s osobami, které mají vztah k trestnímu stíhání klienta

V této oblasti nedovolené komunikace mezi advokátem a klientem ve vazbě je třeba zmínit kárné provinění, o němž bylo rozhodnuto dne 7. 3. 2014. K tomuto provinění došlo na základě předání dopisu mezi obviněnými, kteří byli ve vazbě. Kárně obviněný advokát obdržel od svého klienta ve vazbě dopis v zalepené obálce adresovaný spoluobviněnému v téže trestní věci. Advokát následně zařídil předání dopisu spoluobviněnému prostřednictvím jeho obhájce⁴² v jiné vazební věznici, ačkoliv dopis neprošel kontrolou vězeňské služby.

K obsahu dopisu klient uvedl jen tolik, že se týká jeho přítelkyně. Po zadržení dopisu vězeňskou službou poté, co proběhlo předání v rámci porady spoluobviněného s jeho obhájcem, bylo ovšem zjištěno, že text obsahuje instrukce spoluobviněnému, jak ve věci vypovídat. Advokát tak v rámci poskytování právních služeb nedodržel povinnost vázanosti právními předpisy⁴³ a uposlechl pokyny klienta, které byly v rozporu s právním předpisem.⁴⁴ Při výkonu advokacie nejednal čestně

²⁹ Ust. § 3 odst. 1 zákona o advokacii.

³⁰ Ust. § 16 odst. 2 zákona o advokacii.

³¹ Ust. § 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1 etického kodexu.

³² Rozhodnutí Kárné komise ČAK ze dne 11. 10. 2002 sp. zn. K 130/01.

³³ Ust. § 3 odst. 1 zákona o advokacii ve spojení s § 13 odst. 2 zákona o výkonu vazby a § 39 a násl. řádu výkonu vazby.

³⁴ Ust. § 16 odst. 1 zákona o advokacii.

³⁵ Ust. § 16 odst. 2 zákona o advokacii.

³⁶ Ust. § 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1 etického kodexu.

³⁷ Rozhodnutí Kárné komise ČAK ze dne 6. 6. 2011 sp. zn. K 130/2010.

³⁸ Ust. § 3 odst. 1 zákona o advokacii ve spojení s § 13 odst. 2 zákona o výkonu vazby a § 40 odst. 1 a § 42 odst. 3 řádu výkonu vazby.

³⁹ Ust. § 16 odst. 2 zákona o advokacii.

⁴⁰ Ust. § 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1 etického kodexu.

⁴¹ Rozhodnutí Kárné komise ČAK ze dne 18. 1. 2013 sp. zn. K 143/2012.

⁴² Obhájci spoluobviněného bylo uloženo kárné opatření, a to pokuta ve výši 50 000 Kč, v samostatném kárném řízení sp. zn. K 111/2012.

⁴³ Ust. § 3 odst. 1 zákona o advokacii ve spojení s § 13 odst. 2 zákona o výkonu vazby.

⁴⁴ Ust. § 16 odst. 1 zákona o advokacii.

a svědomitě⁴⁵ a nepostupoval tak, aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu.⁴⁶ Dotyčný rovněž nedodržel povinnost ve věcech, v nichž byl ustanoven soudem, postupovat se stejnou svědomitostí a péčí jako ve věcech ostatních klientů.⁴⁷ Kárný senát se na základě těchto zjištění rozhodl udělit pokutu ve výši 25 000 Kč.⁴⁸

V další situaci k nedovolené komunikaci mezi advokátkou a jejím klientem ve vazbě došlo také na základě zprostředkování předání dopisu adresovaného poškozené. Kárná komise v této věci rozhodla dne 30. 6. 2023 a shledala, že advokátka nedodržela povinnost vázanosti právním předpisem,⁴⁹ řídila se pokyny klienta rozpornými s právním předpisem⁵⁰ a nepostupovala tak, aby nesnižovala důstojnost advokátního stavu.⁵¹ Kárná komise uložila advokátce kárné opatření v podobě pokuty 12 000 Kč.⁵²

Nedovolené předávání předmětů

Nedovoleným předáním předmětů se zabýval například odvolací kárný senát ČAK v rozhodnutí ze dne 15. 2. 2006. V dané věci kárně obviněný advokát předal svému klientovi ve vazbě dvě krabičky cigaret, drobné potraviny (konkrétně jablko, pomeranč a čokoládu) a časopisy.

Kárně obviněný advokát argumentoval tím, že „předání dvou krabiček cigaret, jablka a pomeranče pokládá za projev slušnosti ke klientovi při jeho návštěvě a nespatřuje v tom nic protiprávního“. Kárný senát dal v tomto ohledu advokátovi částečně za pravdu, neboť dané jednání shledal méně závažným, ačkoliv šlo o porušení řádu výkonu vazby. Uvedl, že pokud by toto jednání bylo posuzováno samostatně, a nikoliv souhrnně s dalšími kárnými proviněními advokáta, nejednalo by se patrně o porušení natolik závažné, aby bylo hodnoceno jako kárné provinění.

Dle kárného senátu však při poskytování právních služeb porušil povinnost vázanosti právními předpisy⁵³ a nepostupoval tak, aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu.⁵⁴ V důsledku spojení s dalšími kárnými proviněními byl advokát vyškrtnut ze seznamu advokátů.⁵⁵

V jiné věci, o níž bylo rozhodnuto Kárnou komisí ČAK dne 12. 3. 1998, se advokát dopustil kárného provinění tím, že se snažil vnést do objektu vazební věznice při příležitosti návštěvy klienta dvě lahve rumu. Tímto jednáním porušil povinnost vázanosti právním předpisem.⁵⁶ Ve spojení s dalšími dvěma kárnými proviněními mu jako kárné opatření bylo uloženo vyškrtnutí ze seznamu advokátů na dobu tří let. Stejný advokát byl následně kárně obviněn z předání novinového výstřížku vazebně stíhanému, této kárné žaloby byl ovšem zproštěn.⁵⁷ V případě předání novinového výstřížku nešlo podle kárného senátu o kárné provinění, jelikož i vazebně stíhaní mají právo na informace, a to i jsou-li ve vazbě z koluzního důvodu. Obviněné osoby ve vazbě jsou omezeny pouze v přístupu k informacím, které by mohly mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání.⁵⁸ O takové informace však v případě výstřížku z běžného periodika nešlo.

Poslední kárné provinění v této oblasti se týká předání peněz advokátem klientovi ve vazbě. V této věci bylo rozhodnuto odvolacím senátem ČAK dne 14. 9. 1999. Kárně obviněný advokát předal svému vazebně stíhanému klientovi při hlavním líčení částku 300 Kč bez vědomí vězeňské služby. Daný advokát nerespektoval zákon o výkonu vazby, jednal na základě neoprávněných zájmů klienta⁵⁹ a nepočínal si tak, aby nesnižoval důstojnost a vážnost advokátního stavu.⁶⁰ Za toto a další čtyři kárná provinění mu bylo jako kárné opatření uloženo vyškrtnutí ze seznamu advokátů na dobu jednoho roku.⁶¹

⁴⁵ Ust. § 16 odst. 2 zákona o advokacii.

⁴⁶ Ust. § 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 etického kodexu.

⁴⁷ Čl. 6 odst. 2 etického kodexu.

⁴⁸ Rozhodnutí Kárné komise ČAK ze dne 7. 3. 2014 sp. zn. K 112/2012.

⁴⁹ Ust. § 3 odst. 1 zákona o advokacii ve spojení s § 13 odst. 2 zákona o výkonu vazby.

⁵⁰ Ust. § 16 odst. 1 zákona o advokacii.

⁵¹ Ust. § 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 etického kodexu.

⁵² Rozhodnutí Kárné komise ČAK ze dne 30. 6. 2023 sp. zn. K 24/2023.

⁵³ Ust. § 3 odst. 1 zákona o advokacii.

⁵⁴ Ust. § 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1 etického kodexu.

⁵⁵ Rozhodnutí Kárné komise ČAK ze dne 23. 5. 2005 sp. zn. K 10/1993. Samostatně bylo kárné provinění vnášení potravin, časopisů a cigaret posouzeno v rozhodnutí sp. zn. K 108/04. Ačkoliv bylo toto konkrétní jednání posouzeno jako méně závažné, v součtu s ostatními samostatnými kárnými žalobami (celkem deset) byl advokát nakonec vyškrtnut ze seznamu advokátů.

⁵⁶ Ust. § 3 odst. 1 zákona o advokacii.

⁵⁷ Rozhodnutí Kárné komise ČAK ze dne 12. 3. 1998 sp. zn. K 4/1997.

⁵⁸ Ust. § 67 písm. b) trestního řádu.

⁵⁹ Ust. § 16 odst. 1 zákona o advokacii.

⁶⁰ Ust. § 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1 a s čl. 17 odst. 3 etického kodexu.

⁶¹ Rozhodnutí Kárné komise ČAK ze dne 16. 4. 1999 sp. zn. K 212/1998 a rozhodnutí odvolacího senátu ČAK ze dne 14. 9. 1999 sp. zn. K 212/1998.

Hodnocení motivace advokátů z dostupné kárné praxe

Je zřejmé, že není možné odhlédnout od účelu komunikace mezi vazebně stíhaným klientem a jeho obhájcem, ať už prostřednictvím korespondence, či v rámci rozpravy během návštěvy. Obsahem takové komunikace by měl být plán obhajoby, ať už v oblasti skutkové či právní.⁶² Připomeňme, že jelikož korespondence mezi obviněným a obhájcem nepodléhá kontrole⁶³ a jejich rozhovor může probíhat bez přítomnosti třetí osoby,⁶⁴ dá se předpokládat, že tyto nástroje komunikace s klientem mohou být v praxi využity i k jiným účelům (jako např. převzetí dopisu adresovaného rodinným příslušníkům klienta).

Tento předpoklad je umocněn skutečností, že na jinou korespondenci a návštěvy se již vztahují určitá omezení. Obviněný má k dispozici jen relativně malé množství návštěv, může přijmout návštěvu maximálně čtyř osob jednou za čtrnáct dní v trvání devadesáti minut.⁶⁵ Korespondence pak podléhá kontrole, která zahrnuje seznámení se s jejím obsahem⁶⁶ a v praxi zpravidla znamená pozdější doručení.⁶⁷

Tato omezení pro kontakt s vnějším světem jsou jistě žádoucí, je však třeba mít na paměti, že se musí jednat jen o taková omezení, která jsou nezbytná k naplnění účelu vazby s přihlédnutím k různým vazebním důvodům (vizte přísnější podmínky pro vazbu koluzní).⁶⁸ Pobyt ve vazbě je bezesporu výrazným zásahem do osobní svobody člověka, jeho svobodného přístupu k informacím či do jeho rodinného a společenského života,⁶⁹ a tudíž může představovat výraznou psychickou zátěž. V návaznosti na jednotvárnost prostředí věznic, omezené sociální kontakty a málo příležitostí pro aktivitu může vazba způsobovat stres a sociální, emociální i senzorickou deprivaci.⁷⁰

I z tohoto důvodu by měl advokát v komunikaci (písemné i ústní) s vazebně zajištěným klientem postupovat ohleduplně a s přihlédnutím k jeho duševnímu rozpoložení.⁷¹ Nepřípustný by měl být projev jakékoliv neúcty k vazebně stíhanému. Obhájce by měl

navíc s vazebně stíhaným klientem jednat bez zásadních rozdílů v porovnání s klienty stíhanými na svobodě. Měl by rovněž zohlednit skutečnost, že tato osoba může obtížně čelit psychické zátěži, se kterou se ve svém životě dosud nemusela setkat.⁷²

V tomto ohledu se zdá být vcelku pochopitelné, že se obhájci mohou snažit navzdory právním předpisům a pod hrozbou kárného postihu některým svým klientům tuto situaci ulehčit. Tuto snahu dokládají i důvody, které kárně obviněné advokáty údajně vedly k jejich jednání a jimiž svá kárná provinění ospravedlňovali (zprostředkování kontaktu psychicky labilního klienta s vnějším světem,⁷³ vyřízení osobních pozdravů členům klientovy rodiny⁷⁴). V některých případech tak empatie může převážit nad profesními povinnostmi a v případě, kdy se klientovi nedostává potřebného kontaktu s vnějším světem (komunikace s rodinou, informace z médií), zejména pak, jestliže se tento nedostatek projevuje v podobě psychických potíží, se advokát uchýlí k jednání, v němž by mohlo být spatřováno kárné provinění. Zůstává však otázkou, nakolik uvedená obhajoba kárně obviněných advokátů odpovídá jejich skutečné motivaci.

Motivace advokáta k takovému jednání tedy jistě nemusí spočívat pouze v soucitu s tíživou situací klienta ve vazbě. Lze si představit i celou řadu jiných, a to i méně „ušlechtilých“ motivů. Advokát může být teoreticky veden zjištěnými důvody, kdy kontakt s vnějším světem zprostředkuje jako „přidanou hodnotu“ svých služeb, za něž mu může být následně poskytnuta i vyšší odměna. Jednání advokáta může vycházet i z nedůvěry v systém v tom smyslu, že pokud zaznamená nerespektování pravidel mezi některými z článků soustavy (v tomto kontextu např. příslušníky policie, vězeňské služby či jinými advokáty), může být pro něj snazší „sklouznout“ k porušování pravidel i z jeho strany. K rozhodnutí porušovat povinnosti ze strany advokátů může dojít také proto, že nastavená pravidla považují za nesprávná. Postup advokátů může navíc pramenit i z pouhé neznalosti právní úpravy a profesně etických povinností.

⁶² JELÍNEK, J. – UHLÍŘOVÁ, M. *Obhájce v trestním řízení*. Praha 2011, str. 249.

⁶³ Ust. § 13 odst. 3 zákona o výkonu vazby.

⁶⁴ Ust. § 14 odst. 9 zákona o výkonu vazby.

⁶⁵ Ust. § 14 odst. 1 zákona o výkonu vazby.

⁶⁶ Ust. § 13 odst. 2 zákona o výkonu vazby.

⁶⁷ RŮŽIČKA, M. – ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha 2004, str. 698–704.

⁶⁸ DRÁPAL, J. – JIŘIČKA, V. – RASZKOVÁ, T. (eds.). *České vězeňství*. Praha 2021, str. 89–90.

⁶⁹ Tamtéž, str. 132. Zde tedy již pro omezení osobní svobody v případě uvěznění.

⁷⁰ BOUKALOVÁ, H. – GILLERNOVÁ, I. *Kapitoly z forenzní psychologie*. Praha 2020, str. 319.

⁷¹ VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 2. vyd. Praha 2019, str. 587.

⁷² Tamtéž, str. 605.

⁷³ Rozhodnutí Kárné komise ČAK ze dne 11. 10. 2002 sp. zn. K 130/01.

⁷⁴ Rozhodnutí Kárné komise ČAK ze dne 6. 6. 2011 sp. zn. K 130/2010.

V této souvislosti se sluší dodat, že v případě motivace k překročení mezí pro poskytování právních služeb advokátem klientovi ve výkonu vazby může také existovat rozdíl mezi přístupem advokátů ke komerčním klientům a ke klientům zastupovaným advokátem *ex offio*.

Výše nastíněný ilustrativní výčet možných motivací advokátů dozajista není vyčerpávající, ale skýtá prostor nejen pro zamyšlení, ale i případné další zkoumání.

Šetření mezi advokáty

Způsob provedení výzkumu

Jádro článku se opírá o dotazníkové šetření mezi advokáty zaměřené na poskytování právních služeb klientům ve výkonu vazby. Šetření proto cílilo výhradně na advokáty, kteří se trestním právem zabývají. V seznamu advokátů vedeném Českou advokátní komorou byli vyhledáni všichni advokáti, kteří jako své zaměření trestní právo uvádějí.⁷⁵ Dále byl seznam rozšířen o členy Unie obhájců, čímž byla získána cílová skupina o celkem 2 912 advokátech.⁷⁶ Příklad Unie obhájců ukazuje, že (samozřejmě) mohou existovat i advokáti, kteří se trestním právem zabývají, a přitom v seznamu advokátů své zaměření na trestní právo neuvádějí. Námi oslovený vzorek proto v tomto ohledu není vyčerpávající. Domníváme se však, že navzdory tomu se jedná o vzorek solidní.

Z kontaktních údajů této skupiny advokátů uvedených v seznamu advokátů bylo získáno 2 804 unikátních e-mailových adres,⁷⁷ na které byl rozeslán dotazník. Vzhledem k rizikům hromadného rozesílání, ale i k neaktuálnosti uváděných kontaktů a překlepům v nich, byl dotazník doručen do 2 531 e-mailových schránek.

Rozesílání proběhlo dne 22. 11. 2023 prostřednictvím webové aplikace Boldem.⁷⁸ Podle údajů z této aplikace bylo ke dni vyhodnocení dotazníku 1 042 e-mailů otevřeno a 638krát byl zaregistrován proklik uživatele na externí odkaz s dotazníkem. Dále bylo 10 e-mailů odesláno ručně mimo tuto aplikaci, k nim však bližší statistika není dostupná.

Pro účely rozeslání dotazníku byla vytvořena doména a mailhosting *eticky-pruzkum.cz* zaregistrované prostřednictvím platformy WEDOS.⁷⁹ V rámci této domény byl zřízen e-mail *dotaznik@eticky-pruzkum.cz*, který byl uveden jako odesílatel hromadného e-mailu.

Dotazník byl vytvořen prostřednictvím online platformy Microsoft Forms.⁸⁰ Přístupnost dotazníku nebyla omezena, odkaz na dotazník byl šířen výlučně prostřednictvím rozesílaných e-mailů. Tento způsob přístupu k dotazníku zajišťoval maximální možnou míru anonymity odpovědí, neboť platforma Microsoft Forms neumožňuje propojení odpovědí a jednotlivých respondentů, autorům není dokonce k dispozici ani seznam respondentů či jejich údajů.

Vzhledem k tomu, že autorky článku zkoumaly případnou odchylku jednání advokátů od právních či profesně etických norem, byla anonymita při vytváření konceptu dotazníkového šetření důležitým aspektem.

Dotazník sestával ze 2 hlavních otázek:

Byl/a byste při návštěvě klienta ve výkonu vazby pro něj ochotný/á:

- předat fotografii osob blízkých
- vnést osobní dopis v zalepené obálce
- vynést osobní dopis v zalepené obálce
- předat jídlo (např. müsli tyčinku)
- předat právní dokumenty v jiné věci
- předat písemný vzkaz spoluobviněnému
- vyřídit ústní pokyny pro/od spoluobviněného
- předat jeho blízkým praktické pokyny k chodu domácnosti
- nic z výše uvedeného

Byl/a byste při návštěvě klienta ve výkonu koluzní vazby pro něj ochotný/á:

- předat fotografii osob blízkých
- vnést osobní dopis v zalepené obálce
- vynést osobní dopis v zalepené obálce
- předat jídlo (např. müsli tyčinku)
- předat právní dokumenty v jiné věci
- předat písemný vzkaz spoluobviněnému
- vyřídit ústní pokyny pro/od spoluobviněného
- předat jeho blízkým praktické pokyny k chodu domácnosti
- nic z výše uvedeného

⁷⁵ V kategorii „zaměření“ je uvedena položka „29 trestní právo“.

⁷⁶ Ze seznamu advokátů jsme získaly 2 872 výsledků aktivních advokátů, přičemž 2 z nich byly duplicitní, tedy 2 870 advokátů. Dále jsme počet navýšily o 42 členů Unie obhájců, kteří zároveň nemají v seznamu advokátů uvedenou specializaci na trestní právo. Kontakty jsme shromažďovaly ve dnech 15. až 19. 11. 2023.

⁷⁷ Ne všichni advokáti mají v seznamu uveden kontakt a někteří advokáti uvádějí pouze kontakt na kancelář, který je ale totožný s kontaktem uvedeným jejich kolegy. Po odstranění duplicit je tedy počet kontaktů nižší než počet advokátů v cílové skupině.

⁷⁸ Boldem. [online]. 2. 11. 2023. Dostupné na <<https://boldem.cz>>.

⁷⁹ WEDOS INTERNET, A. S.: WEDOS [online]. 2. 11. 2023 Dostupné na <<https://www.wedos.com/cs>>.

⁸⁰ Microsoft Forms [online]. 2. 11. 2023. Dostupné na <<https://forms.office.com>>.

Zahrnuty jsou tedy jak položky jednoznačně protiprávní, tak i položky právně souladné. Některé body se vztahují ke komunikaci s blízkými osobami, jiné ke komunikaci se spoluobviněným, některé vůbec na komunikaci necílí. Zároveň dotazník zkoumá i případný rozdíl přístupu advokátů s ohledem na důvod vazby.

Otázky a jednotlivé odpovědi na ně jsou značně obecné. Je to záměr. Nebylo cílem provést hloubkovou analýzu chování advokátů. Krátký výzkum může posloužit jako námět na hlubší a komplexnější studii problematiky. Dalším důvodem obecnosti jednotlivých položek je i to, že z hlediska souladu s právní úpravou by měla být odpověď vždy stejná, a to bez ohledu například na to, zda se jedná o vzkaz ohledně dávkování léků babičce anebo o žádost o likvidaci důkazů. (Přestože subjektivní rozhodnutí advokáta by právě obsah sdělení mohl ovlivnit poměrně značným způsobem.)

Advokáti byli dále požádáni, aby dotazník nevyplňovali podle toho, co je v souladu s právem, ale podle svého skutečného vnitřního cítění, byť s ohledem na platnou právní úpravu.

Srovnání zadání dotazníku s právní úpravou

Z výše uvedeného rozboru právních předpisů a kárné praxe vyplývá, že z pohledu práva a profesní etiky by měly být odpovědi na položené otázky veskrze jednoznačné.

Je nepochybné, že vnesení či vynesení osobního dopisu nejenže naplňuje znaky kárného provinění, jak již bylo uvedeno výše, ale je i porušením § 13 odst. 2 zákona o výkonu vazby o povinnosti kontrolovat veškerou korespondenci vazebně stíhaného, a to vyjma korespondence s jeho obhájcem či advokátem v jiné věci, o kterou však v tomto případě rozhodně nejde.

O stejnou situaci se bude jednat i v případě předání ústního vzkazu s praktickými pokyny k chodu domácnosti. Ačkoliv se zde vzkaz jeví naprosto nevinně, může být například skrytým pokynem k odstranění důkazů či ukrytí výnosů z trestné činnosti. Není v silách obhájce skutečný obsah sdělení rozklíčovat, a je proto žádoucí, aby tyto vzkazy (ať už předané osobně, telefonicky či písemně) podléhaly kontrole. Nadto je třeba podotknout, že se v naprosté většině těchto případů nebude jednat o formu poskytování právních služeb. Pokyny k chodu domácnosti tedy nespádají pod ochranu § 13 odst. 3 zákona o výkonu

vazby o komunikaci mezi vazebně stíhaným a jeho obhájcem a jejich předání je zneužitím nekontrolované komunikace.

V případě předání fotografie či jídla lze dovodit, že škodlivost takového jednání je skutečně minimální, ne-li nulová. Nic to ovšem nemění na skutečnosti, že tyto věci podléhají ze zákona kontrole a jejich předávání nelze podřadit pod poskytování právních služeb.

Nepřípustné je, aby advokát zprostředkoval jakoukoli komunikaci mezi obviněnými, a to ať už písemně či ústně. Obzvláště v případě koluzní vazby by tím advokát jednal proti účelu vazby, čímž by si v případě odhalení s vysokou mírou pravděpodobnosti přivodil kárné stíhání. Lze si ale představit i situaci, kdy by za určitých okolností mohlo být předání vzkazu v pořádku. Nešlo-li by o vazbu koluzní a probíhala-li by komunikace prostřednictvím obhájců, mohla by být za velmi specifických okolností tato komunikace vnímána jako forma obhajoby.

Problematickou otázkou je pak předání právních dokumentů v jiné věci. Jak již bylo uvedeno výše, chráněná je komunikace nejen s obhájcem, ale i s advokátem, který vazebně stíhaného zastupuje v jiné věci. Dále bylo uvedeno, že rozsah zastoupení by měl být zřejmý z plné moci, kterou advokát předkládá při vstupu do vazební věznice, a neměl by ji přesahovat. Pakliže tedy advokát nepředložil plnou moc k zastupování vazebně stíhaného i v dané „jiné věci“, neměl by právní dokumenty předat, dokud nepředloží rozšířenou (či v ideálním případě generální) plnou moc. Dále je třeba přihlídnout i k tomu, zda v této další věci advokát klienta vůbec zastupuje. V případech, kdy je však plná moc řádně doložena, je naopak povinností advokáta takové dokumenty předat (či poskytnout k nahlédnutí nebo alespoň přetlumočit jejich obsah), pokud jsou pro danou věc podstatné. Není zde tedy jen možnost pro klienta tento úkon vykonat, ale v naprosté většině myslitelných případů i povinnost.

Jediná možnost, která je v souladu s právní úpravou, je tedy „předání dokumentů v jiné právní věci“. S ohledem na problematiku zastupování a nejednoznačnosti položené otázky by bylo možné považovat za správnou i odpověď „nic z výše uvedeného“ a ve velice specifických případech v situaci, kdy se nejedná o vazbu koluzní, i „předání písemného vzkazu spoluobviněnému“ a „vyřízení ústních pokynů pro/od spoluobviněného“. Pro vyhodnocení dotazníku však budou považovány za souladné s právem pouze

odpovědi „předání dokumentů v jiné právní věci“ a „nic z výše uvedeného“.

Závěrem této části je nutno podotknout, že z reakcí a připomínek, které přišly od advokátů, vyplývá, že nejspíše v zadání dotazníku nebylo dostatečně zdůrazněno, že k předání či vyřízení jednotlivých položek by mělo dojít tajně, tedy bez jakéhokoli vědomí vězeňské služby či jiného orgánu. Opakovaně přišlo upozornění od advokátů, že nemají problém s předáním fotografie, avšak vždy tak činí až po konzultaci s vězeňskou službou. Tento nedostatek v dotazníku mohl vést ke zkreslení odpovědí na některé otázky, nicméně je nutné konstatovat, že v případě koluzní vazby by ani konzultace s vězeňskou službou nebyla dostačující a u řady položek našeho seznamu (jako např. u zalepených obálek) ztrácí taková námitka smysl úplně. V dalších reakcích se objevovaly i připomínky na rozdílnot závažnosti porušení pravidel u předstížné a útěkové vazby. Dále se opakovalo kritérium pro ochotu advokáta s ohledem na to, zda svého klienta zná osobně, či ho zastupuje komerčně nebo ex offio.

Vyhodnocení odpovědí

Ke dni 1. 12. 2023, kdy byl dotazník vyhodnocen, byly získány odpovědi od 344 respondentů. Z tohoto počtu o sobě 215 respondentů uvedlo, že jsou muži, 119 ženy a 10 respondentů si nepřálo své pohlaví uvádět.

Četnost odpovědí na jednotlivé otázky je znázorněna v příložených grafech.

Z celkových výsledků vyplývá, že pouze 35 advokátů (tedy zhruba 10 % respondentů) odpovědělo, že by postupovalo v souladu s právem – tedy že by předalo pouze právní dokumenty v jiné věci anebo „nic z výše uvedeného“. Z tohoto počtu se 17 respondentů označilo za muže a 15 za ženy. Jinými slovy zhruba 90 % advokátů, kteří zodpověděli náš dotazník, by bylo ochotno se pro klienta dopustit jednání, které lze klasifikovat jako kárné provinění.

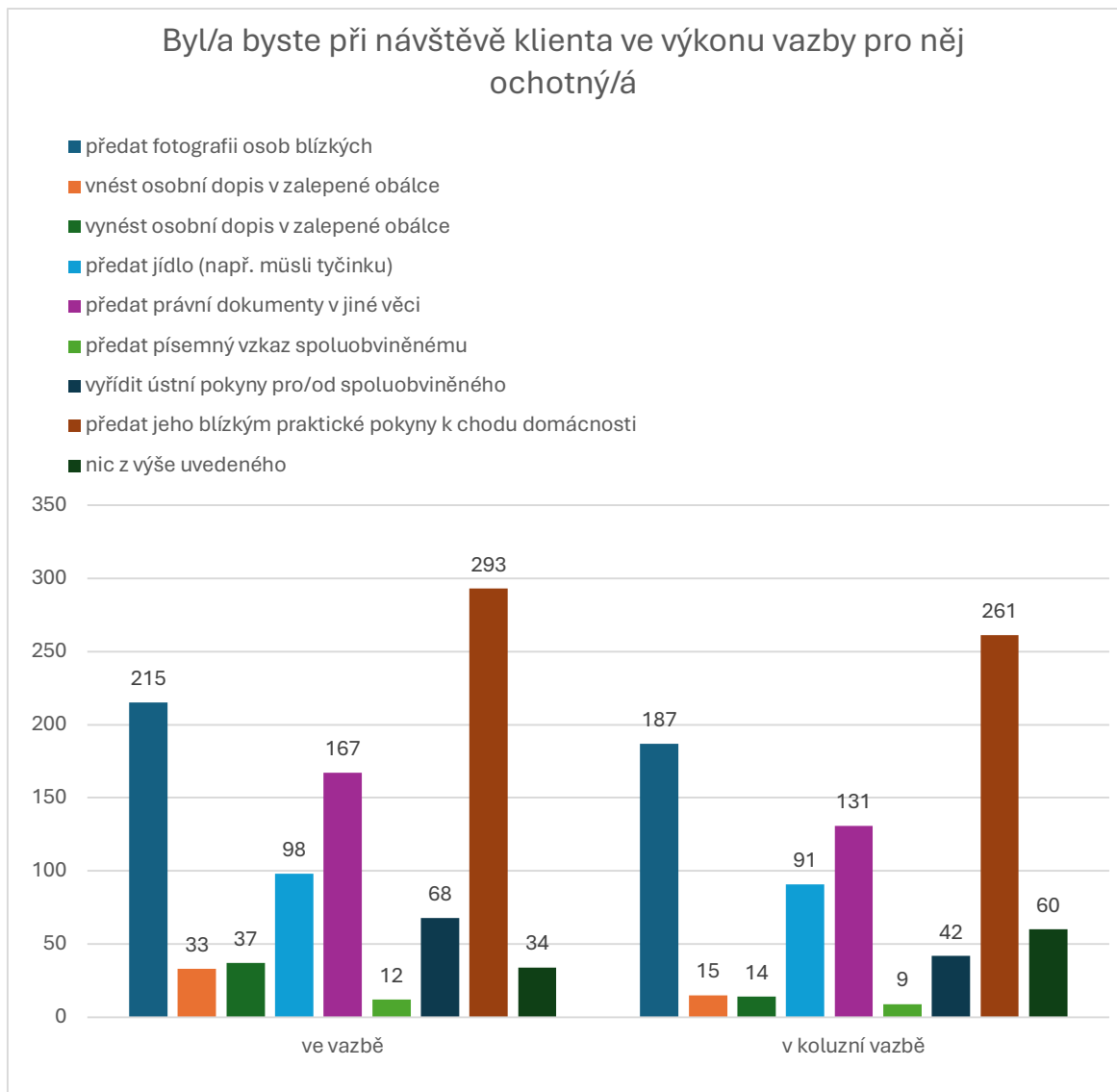
Dále lze vyhodnotit rozdíl v ochotě k ústupkům s ohledem na typ vazby. Ve 32,6 % případech by byli advokáti pro klienta ochotni vykonat více úkonů ve vazbě, která není vazbou koluzní. Mezi respondenty, kteří důvod vazby ve svých odpovědích tímto způsobem reflektovali, bylo 61 mužů, tedy lehce přes 28 % z celkového počtu odpovídajících mužů, a 48 žen, tedy zhruba 40 % z celkového počtu odpovídajících žen.

Překvapivým zjištěním bylo, že ve 3 případech (0,9 %) by respondenti naopak byli ochotní učinit pro klienta v koluzní vazbě více ústupků než ve vazbě jiné.

Velmi znepokojivým ukazatelem je počet advokátů, kteří by byli pro klienta v koluzní vazbě ochotni předat vzkaz jeho spoluobviněnému. Ústní vzkaz by bylo ochotno předat 12,2 % respondentů a 2,6 % by bylo ochotno i k předání písemného vzkazu. Pokud by tak advokáti skutečně učinili, jednají proti účelu vazby a vystavují se zcela jistě riziku kárného postihu.

Dalším z potenciálních kárných provinění by bylo vnášení a vynášení osobních dopisů v zalepené obálce. Mimo koluzi by bylo 9,6 % respondentů ochotno dopis vnést a 10,8 % vyneset. V koluzní vazbě pak šlo o 4,4 % vnesení a 4,1 % vynesení.

Z odpovědí na otázky, které umožňovaly odlišovat mezi ústním a písemným předáním vzkazu, je patrné, že k ústnímu předání by bylo svolné větší množství respondentů. V případě vazby jiné než koluzní by bylo ochotno předat blízkým praktické pokyny k chodu domácnosti 85,2 % respondentů, z čísel v předchozím odstavci je vidět, že k předání dopisu by jich bylo ochotno výrazně méně. Ačkoli se odpovědi drobně liší i v jiných aspektech než ve formě vzkazu, je tento trend zřejmý. Odpovědi na totožné otázky u koluzní vazby jsou opatrnější, ale jejich rozložení je obdobné. 75,9 % respondentů by předalo ústní pokyny k chodu domácnosti, 4,4 % by vneslo dopis v zalepené obálce a 4,1 % jej vyneslo.

Stejný trend je patrný i u již zmíněné komunikace se spoluobviněnými. Mimo koluzní vazbu evidujeme 19,8 % respondentů ochotných k vyřízení ústních pokynů a 3,5 % k předání písemného vzkazu. Jak již bylo uvedeno výše, u koluzní vazby se jedná o 12,2 % ústních vzkazů a 2,6 % písemných.

Z uvedeného lze dojít k závěru, že respondenti nepovažují předání ústního vzkazu za rozporné s profesní etikou v tolika případech jako u písemného vzkazu. Alternativně jim pak takový prohřešek přijde méně závažný či z jiného důvodu hodný rizika. Dalším z možných vysvětlení je pak eventualita, která spoléhá na velmi problematickou prokazatelnost předání ústního vzkazu.

Dalším zajímavým ukazatelem je relativně nízký počet respondentů svolných k předání právních dokumentů v jiné věci. U běžné vazby jsme získali 48,5 % takových odpovědí a u koluzní vazby 38,1 %. Vzhledem k závěrům v teoretické části je ve většině případů advokát nejen oprávněn takové dokumenty předat, ale do-

konce je povinen, proto lze tento dílčí výsledek šetření považovat za překvapivý.

Z advokátů, kteří odpověděli na dotazník, by bylo 28,5 % ochotno předat klientovi ve vazbě jídlo, v koluzní vazbě to pak je 26,5 %. Jídlo přitom lze považovat za velmi rizikovou položku k předání, neboť jej může vězeňská služba u obviněného snadno odhalit, mělo by podléhat kontrole vždy. Na druhou stranu předání tyčinky v originálním obale jen těžko ohrozí účel vazby.

Druhou nejfrekventovanější odpovědí bylo „předat fotografii osob blízkých“. Lze se domnívat, že ačkoli je zde vyšší riziko odhalení než u „pouhých“ ústních vzkazů, jeví se advokátům vnesení fotografie jako neškodná služba, která nenarušuje účel vazby. Zřejmě tak v těchto případech nad profesní etikou vítězí empatie s klientem, který pozbyl svou osobní svobodu.

Závěrem vyhodnocení se sluší shrnout, že mezi subjektivní morálkou advokátů a profesní etikou panuje zcela zjevně značný rozdíl. Na

druhou stranu je však potřeba podotknout, že advokáti byli dotazováni na to, co *by byli ochotni pro svého klienta udělat* – nikoli co skutečně dělají na pravidelné bázi. Touto optikou tak nelze na výsledky bez dalšího nahlížet jako na běžnou praxi advokátů, nýbrž jen jako na jejich teoretickou ochotu k porušení pravidel, a to třeba i jen za specifických podmínek.

Výsledky nicméně ukazují, že aktuálně nastavená pravidla v praxi spíše nefungují. Vzhledem k tak výraznému nesouladu postoje advokátů a nastavení právních norem, které na ně dopadají, je zjevné, že se zde setkáváme s poměrně hlubokým systémovým problémem.

Jak již bylo uvedeno výše, nemá tento text ambici identifikovat jádro problému a motivaci advokátů. Nabízí se však několik možností, kterým je vhodné věnovat pozornost. V subjektivní rovině konkrétního vztahu mezi advokátem a jeho klientem může převážit soucit a empatie, které advokáta vedou k překročení právní meze. Takové jednání by ale samo o sobě nemohlo vést k výsledkům šetření, které jsou zobrazeny výše. Jednalo by se spíše o exces v jednotkách případů, v nichž advokát cítí povinnost změkčit tvrdost nastavených pravidel. Podobný efekt by na výsledky mělo mít i excesivní porušení ze strany neznalých či neopatrných advokátů, jejichž počínání by měl zachytit nastavený kontrolní systém.

S ohledem na výsledky šetření je potřeba poukázat na zjevnou existenci hlubšího problému, který může spočívat jednak v nastavení pravidel a jednak v jejich kontrolovatelnosti a vymahatelnosti. Velká část konceptu komunikace vazebně stíhaného klienta s jeho obhájcem či advokátem v jiné věci je postavená na důvěře v advokáta a jeho vnitřní integritu. Pokud by však advokáti přestali souznět se systémem, který nemá dostatečné kontrolní mechanismy, nebylo by již možné se na jejich postup spoléhat.

Závěr

Tento text si kladl za cíl zodpovědět otázku: „Co vše je ochoten advokát udělat pro svého klienta, který je ve vazbě?“, a to se zaměřením na ochotu advokáta zprostředkovat jeho komunikaci s vnějším světem. Odpověď na tuto otázku jsme získaly pomocí dotazníkového šetření, které přineslo různorodé a do značné míry překvapivé výsledky. Ačkoli není známa motivace advokátů, je zřejmé, že v méně

kontrolovaných situacích, tím pádem pro ně méně rizikových, jsou pro svého klienta ochotni překročit zákonná i profesně etická pravidla.

Potvrzuje se zde princip „kde není žalobce, není ani soudce“. Komunikace s advokátem zůstává za zavřenými dveřmi a případné porušení pravidel bude jen zřídkakdy odhaleno. Zřejmě i z toho důvodu by byla naprosto většina námi dotázaných advokátů ochotna předat blízkým obviněného ústní pokyny k chodu domácnosti. Dalším důvodem však může být i to, že dotázaní advokáti nepovažují takové jednání za tak závažné porušení nastavených pravidel.

Z teoretické části práce věnované analýze právních předpisů a kárných rozhodnutí ČAK v porovnání s provedeným výzkumem vyplývá, že zde patrně existuje rozpor mezi právní úpravou komunikace advokáta s klientem ve vazbě a realitou výkonu advokátní profese. Důvodem může být i velmi kusá právní úprava nebo její nedostatečná znalost. Je však třeba zmínit i to, že k dispozici je jen velice málo uveřejněných kárných rozhodnutí, ze kterých jsme mohly vycházet. Odborná literatura se této problematice téměř nevěnuje.

Při porovnání kárné praxe s výsledky šetření vyvstává i otázka, do jaké míry je porušování pravidel při komunikaci s klienty ve vazbě kontrolními mechanismy zachyceno a řešeno. Ze získaných odpovědí vyplývá, že se jedná o oblast, která se týká naprosto většiny advokátů, ve veřejně dostupné kárné praxi se ale vyskytuje jen velmi sporadicky.

Zejména pro začínající advokáty se může jevit problematika návštěv či obecně komunikace s vazebně stíhaným klientem velice zmatečná, proto je třeba ocenit snahu České advokátní komory o osvětu v této oblasti.⁸¹ Bohužel však musíme konstatovat, že dostupných praktických rad je poskrovnu a problematika komunikace s obviněnými ve vazbě a s odsouzenými klienty by si zasloužila ještě mnohem více pozornosti. Třeba by si pak advokáti lépe uvědomovali zákonné i profesně etické meze, které tuto oblast upravují.

Navzdory našim předpokladům z výzkumu vzešlo, že drtivá většina (zhruba 90 %) advokátů by byla v komunikaci s klientem ochotna porušit právní a profesně etická pravidla. Z toho vyplývá, že se zjevně jedná o systémový problém, který napovídá tomu, že byla narušena vzájemná důvěra mezi jednotlivými advokáty, orgány činnými v trestním řízení a nastaveným systémem. S ohledem na

⁸¹ NESPALA, M. – PAPEŽ, V. a kol. Vademecum advokáta aneb Průvodce některými situacemi právní praxe. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 4.

to, že se většina komunikace s klienty ve vazbě odehrává metaforicky i prakticky za zavřenými dveřmi, nelze bez vzájemné důvěry očekávat jiné výsledky.

Otázka motivace advokátů se nabízí k dalšímu výzkumu. V textu byly jako subjektivní důvody zmíněny například soucit, zjištění, neznalost práva či nesouznění se systémem. Dále není jisté, zda by chování advokáta ovlivnila skutečnost, že zastupuje obviněného *ex officio* či komerčně. Vzhledem k výsledku šetření je také třeba zvážit, zda advokáti provinění proti stanoveným pravidlům vůbec subjektivně považují za tolik závažná, aby své jednání v tomto směru korigovali.

Vedle subjektivní motivace advokáta v konkrétním specifickém případě by však bylo vhodné dále zkoumat i celkovou funkčnost systému a jeho kontrolních mechanismů. Pokud jsou normy nastaveny vhodně, je v zájmu státu a advokátní komory přimět advokáty k jejich dodržování. Pokud ale právní úprava nevytváří fungující rámec pro bezpečnou a fungující ochranu vazebně stíhaných osob, je pochopitelné, že se advokáti snaží svým jednáním klienty v konkrétních situacích ochránit. Připomeňme si, že vazba je jedním z největších zásahů do osobní svobody a lidských práv vůbec, které náš právní řád umožňuje. Její průběh by tak měl být právem ošetřen co nejlépe.